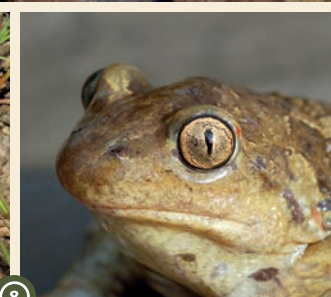
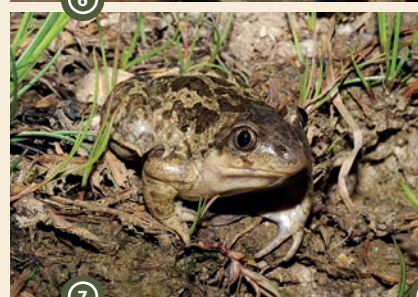

☞ Ropucha obecná a ropucha zelená

Ropuchy jsou jistě naše neznámější žáby. Je to dáno některými jejich zajímavými vlastnostmi. Jednou z nich je bradavičnatá kůže s množstvím žláz. Právě kvůli ní jsou ropuchy někdy považovány za ošklivé. Produkty části kožních žláz navíc obsahují jedovaté a odpuzující látky snižující atraktivitu ropuch (i dalších obojživelníků) pro predátory. Ropuchy jsou populární také proto, že se často vyskytují ve vesnicích i městech. V Podyjí můžeme ve všech obcích potkat dva druhy ropuch, ropuchu obecnou a ropuchu zelenou. Odlišují se především zbarvením těla a barvou očí. Zatímco ropucha obecná (hnědě zbarvená) je původně obyvatelkou zalesněné krajiny a v lesích se také hojně vyskytuje, ropucha zelená (zbarvená šedozeleným či zeleným mramorováním na světlém podkladě) patří k druhům osidlujícím otevřenou krajinu, včetně polí a stepních trávníků.

Společnou vlastností ropuch je poměrně krátký larvální vývin, jen o málo delší než dva měsíce. Ropuchy obecné využívají k rozmnožování hlavně menší rybníky, požární nádrže a podobně. Do určité míry jsou schopny odolávat i konkurenci ryb. Ropucha zelená vyhledává pro kladení snůšek čerstvě vzniklé vodní plochy, nejraději bez vegetace.

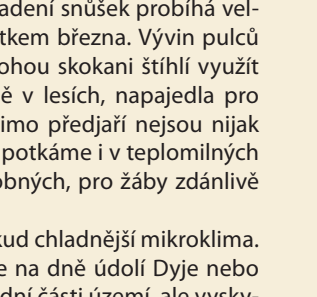
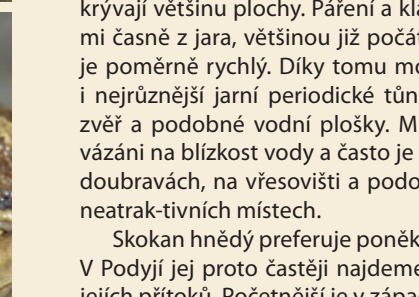
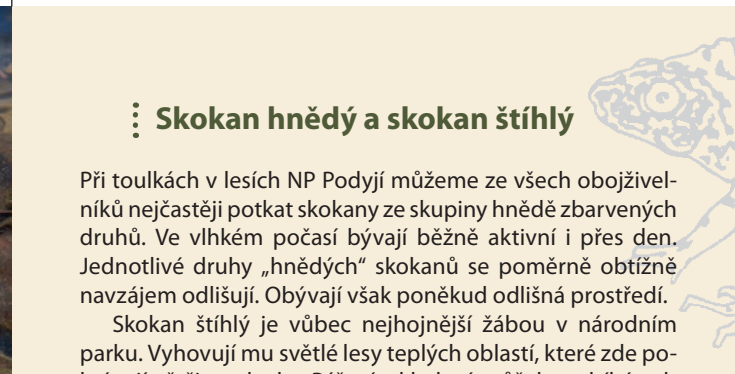

☞ Kuňka obecná a blatnice skvrnitá

Menší druhy žab, vzhledově poněkud připomínající drobné ropuchy. Na rozdíl od ropuch však patří k druhům náročným na prostředí a proto také poměrně vzácným.

Kuňka obecná obývá mělké a bohatě zarostlé vodní nádrže. V NP Podyjí přežívají jen nepočtené populace, např. v tůni nad rybníkem v Havraníkách, v Čížovském lesním rybníce nebo v příbřežní zóně rybníků Jejkalů nad Vranovem. Jednotlivě je můžeme potkat i v trvalejších lesních kalužích. Kuňka obecná v posledních desetiletích výrazně ubyla v celé ČR. Bohaté populace našťastí zatím stále přežívají v rozsáhlejších mokřadech v nížinné východní části Znojemska. Kuňky patří k obojživelníkům s opravdu jedovatými kožními sekrety. Výrazné černo-oranžové zbarvení jejich břicha může tedy být varovným signálem pro útočníky. Zajímavostí kuňky je také zvláštní tvar očních zornic, nebo poměrně nápadný svolávací hlas, podle kterého dostaly své jméno.

Blatnice skvrnitá se v NP Podyjí vyskytuje pravidelně jen v okolí Havraníků a Popic, zjištěna byla i na Mašovické stělnici. Je to noční žába obývající nelesní krajinu. S nočním způsobem života souvisí tvar zornice, který je za světla visle šterbinovitý. Vyhledává písčité či jiné sypké půdní substráty, do nichž se přes den často zahrabává.

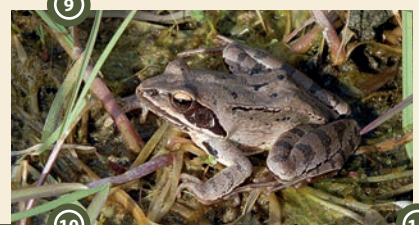

☞ Skokan hnědý a skokan štíhlý

Při toulkách v lesích NP Podyjí můžeme ze všech obojživelníků nejčastěji potkat skokany ze skupiny hnědě zbarvených druhů. Ve vlhkém počasí bývají běžně aktivní i přes den. Jednotlivé druhy „hnědých“ skokanů se poměrně obtížně navzájem odlišují. Obývají však poněkud odlišná prostředí.

Skokan štíhlý je vůbec nejhojnější žábou v národním parku. Vyhovují mu světlé lesy teplých oblastí, které zde pokrývají většinu plochy. Páření a kladení snůšek probíhá velmi časně z jara, většinou již počátkem března. Vývin pulců je poměrně rychlý. Díky tomu mohou skokani štíhlí využít i nejrůznější jarní periodické tůně v lesích, napajedly pro zvěř a podobné vodní plošky. Mimo předjaří nejsou nijak vázáni na blízkost vody a často je potkáme i v teplomilných doubravách, na vřesovišti a podobných, pro žáby zdánlivě neatraktivních místech.

Skokan hnědý preferuje poněkud chladnější mikroklima. V Podyjí jej proto častěji najdeme na dně údolí Dyje nebo jejích přítoků. Početnější je v západní části území, ale vyskytuje se i v okolí Znojma, např. v oblasti Devíti mlýnů nebo v Gránickém údolí. Stejně jako skokan štíhlý se rozmnožuje velice brzy na jaře a nemá výraznější svolávací hlas. Od předchozího druhu se však liší v tom, že pro kladení snůšek využívá i mírně tekoucí vodu na prameništích nebo v potůčkových nivách. Vytváří také hromadná trdliště s desítkami snůšek.

☞ Skokan ostronosý a „zelení“ skokani

Skokan ostronosý patří ještě k hnědě zbarveným druhům skokanů. Je to bezpochyby nejohroženější obojživelník NP Podyjí. Jeho základním suchozemským biotopem jsou totiž mokřadní louky, které v Podyjí nikdy nebyly příliš roz-

12

13

sáhlé. Vlivem meliorací nebo naopak omezeného hospodaření ve druhé půli 20. století jich ještě ubylo. Skokani ostronosí tak našli poslední útočiště v povodí Klapera potoka a kolem rybníků Jejkalů u Vranova nad Dyjí. Právě v nejzápadnějším cípu NP Podyjí je i v současnosti potvrzen výskyt několika desítek těchto vzácných žab. Dobře rozpoznatelní jsou především samci v době rozmnožování – tehdy na pár dnů získávají zvláštní modrošedé zbarvení.

Skokani řazení k „zeleným“ druhům se trvale vyskytují ve vodních nádržích či tóčích a jejich těsném okolí. V NP Podyjí také nejsou nijak hojní. Kromě rybníků Jejkalů obývají třeba nádrže na Mašovické stělnici, rybník v Havraníkách nebo břehové porosty Dyje od Devíti mlýnů po Znojemskou přehradu. Přiřazení ke druhům je u nich poněkud složité. Většinu populací tvoří skokan zelený, který ale není samostatným druhem v zoologickém slova smyslu. Je vlastně křížencem dvou „pravých“ druhů, skokana krátkonohého a skřehotavého. Skokan krátkonohý národní park neobývá. V pobřeží Dyje a kolem rybníků na východě území však můžeme najít typické exempláře skokanů skřehotavých. Zelené druhy skokanů se vzájemně příliš neliší svým vzhledem, rozdílný charakter mají ale jejich výrazné svolávací hlasy.

14

☞ Rosnička zelená a čolek obecný

Rosnička zelená je díky svému elegantnímu vzhledu docela populární žábou. Patří v NP Podyjí k běžným druhům, přesto se ji podaří pozorovat jen zřídka. Jedním z důvodů je její skrytý život na vegetaci. Přísavky na prstech umožňují rosničkářům pohyb po listech bylin v pobřežních porostech. Mimo období rozmnožování se žáby rozptylují i daleko od vody a vylézají do korun křovin i stromů. Přítomnost rosničky nejsnáze prozradí silný a typický svolávací hlas samců, zesílený rezonančním měchýřkem. V pozdním jaře se ozývá od mnoha rybníčků a tůní v Podyjí, na konci léta pak občas i z korun stromů v zahradách nebo lesích. Zajímavou vlastností rosniček je barvoměna. Během krátké doby dokážou přizpůsobit zbarvení pokožky charakteru podkladu (především v zelených, hnědých a šedých odstínech), i proto jsou v přirozeném prostředí velice nenápadné.

Čolek obecný je v NP Podyjí také poměrně hojný. Z našich čolků má snad nejvýraznější pohlavní dvojtvárnost v době rozmnožování. V tomto období, většinou od konce března do května, se dospělí čolci vyskytují ve vodních nádržích. Samčům narůstají ploutevní lemy a bizarní hřebeny na hrbetě a ocase. Jejich funkcí je upoutat pozornost samic při zvláštním rituálu spojeném s rozmnožováním, tzv. svatebním tanci. Samice takovou okrasu postrádají a obě pohlaví jsou si mnohem podobnější v suchozemské části života.

15

16

< Titulní strana: rosnička zelená (Podmolí)

1 Čížovský lesní rybník využívá osm druhů obojživelníků

2 Larva čolka velkého má výrazně vyvinuté vnější žábry (Onšov)

1 2

3 Oba druhy ropuch se rozmnožují v tůni pod rybníkem v Lukově

4 Ropucha obecná (Nový Hrádek)

5 Ropucha zelená (Mikulovice)

6 Kuňka obecná v době páření (Bojanovice)

7 Blatnice skvrnitá (Mašovice)

8 Blatnice skvrnitá je aktivní převážně v noci, v denním světle se její zornička stáhne do úzké šterbiny (Unanov)

3 4

9 Rybník Jejkal je místem rozmnožování všech tří hnědě zbarvených druhů skokanů

10 Skokan štíhlý (Mikulovice)

11 Pár skokanů hnědých obklopený snůškami v trdlišti (Čížov)

12 Skokan ostronosý v jarním modravém zbarvení (rybník Jejkal)

13 V létě je skokan ostronosý méně nápadný a podobá se oběma hojnějším druhům „hnědých“ skokanů (Vranov nad Dyjí, Braitava)

5 6

14 Samec čolka obecného v době rozmnožování (Čížov)

15 Samička rosničky zelené (Mikulovice)

16 Svolávací hlas samců rosničky zelené zesiluje rezonanční měchýřek (Mašovice)

17

Čolek velký a čolek dravý

Čolek velký a blíže příbuzné druhy se ve střední Evropě řadí mezi nejhroženější obojživelníky. Jsou náročni jak na prostředí suchozemské, tak především na vodní biotopy potřebné k rozmnožování. Larvy se vyvíjí poměrně dlouho, takže potřebují stabilnější vodní nádrže. Zároveň mají vyhraněné nároky na potravu. Proto špatně snášejí konkurenci ryb. NP Podyjí je územím s poměrně velkým počtem lokalit, kde se velcí čolci rozmnožují. Prokázat se to podařilo na více než 10 místech.

Druhovú příslušnost těchto čolků v Podyjí se dosud zkoumá. Během 20. století byl odtud uváděn čolek velký, který obývá většinu území ČR. Na přelomu tisíciletí byl ve východní části území zjištěn výskyt čolka dravého, který je jeho blízkým příbuzným. V současnosti je však považován za samostatný druh. V ČR se čolek dravý vyskytuje jen na Znojmsku, celkovým rozšířením náleží k alpské biogeografické oblasti. Druh s tímto typem rozšíření žije v Podyjí více a zjištění čolka dravého jen potvrzuje vliv alpského podhůří na zdejší přírodu. Oba zmíněné druhy čolků jsou na pohled těžko odlišitelné. Navíc mezi nimi dochází ke křížení. Detailní studium na úrovni genetické variability právě probíhá. Populace velkých čolků v Podyjí tak mají nejen význam ochranný, ale jsou i cenným modelem pro vědecký výzkum.

18

17 Samec čolka dravého v postojí, kterým upoutává samičku během „satebního tance“
18 Zbarvení břicha je jedním ze znaků využívaných k odlišení druhů velkých čolků, v Podyjí je ale velice variabilní

19

Mlok skvrnitý

Pokud bychom hledali typického obojživelníka pro Národní park Podyjí, pak právě mlok skvrnitý by si nejspíše tento titul zasloužil. Od ostatních našich obojživelníků se liší mnoha aspekty života. Jeho larvy se nevyvíjí ve stojatých vodách, ale nejčastěji v drobných lesních potocích, někdy také ve studánkách či pramenech. Suchozemským biotopem mloka jsou výhradně lesy, především zachovalé listnaté porosty. Oblíbeným stanovištěm jsou vlhká dna zaříznutých údolí a úpatí suťových svahů. K zimování mloci rádi využívají skalní rozsedliny, mnohdy i vysoko ve svahu údolí na výhledných místech. Všechny tyto typy prostředí jsou v Podyjí bohatě zastoupeny, zdejší populace mloků je proto nejbohatší v širokém regionu a patří i k nejlépe prosperujícím v celé ČR.

Mlok je mimo jiné zajímavý kontrastním výstražným zbarvením. Nejde o výstrahu planou, sekrety kožních žláz mloků jsou skutečně silně jedovaté a pro většinu predátorů je mlok nepoživatelný. Proto také není nijak plachý, a pokud jej po dešti nebo při podzimním hledání zimoviště potkáte, můžete jej v klidu pozorovat. Ojedinelý je i způsob rozmnožování. Jako jediný z našich obojživelníků neklade mlok vajíčka, ale rodí již značně vyvinuté larvy.

20

19 Údolí Klaperova potoka pod Čížovem je typickým životním prostředím mloka skvrnitého
20 Mlok skvrnitý (Čížov)

Proč jsou vlastně důležité?

Na první pohled by se mohlo zdát, že obojživelníci mají v naší přírodě spíše okrajový význam. Pokud však na jaře navštívíte některou z lokalit, kde se shromažďují v době rozmnožování, můžete být překvapeni počtem jedinců, kteří sem z okolí doputovali. Stejně tak množství larev (pulců) ve vhodných nádržích je v pozdním jaře udivující. Nejen v tropických oblastech, ale i v naší přírodě jsou obojživelníci významnou součástí potravních sítí a už z tohoto pohledu jsou pro přirozené fungování ekosystémů velmi důležití. Dospělci jsou významnými konzumenty hmyzu i dalších bezobratlých živočichů. Larvy obojživelníků zase rozsáhle ovlivňují společenstva planktonu a nárostových řas v drobných tůních. Jak larvy, tak dospělci jsou potravní základnou

21

pro mnoho predátorů. Obecně známým lovcem žab je čáp, pravidelně se ale vyskytují i v potravě kání a mnoha jiných ptáků. Kunovité šelmy, zejména tchoři, jezevci a vydra, jsou také pravidelnými konzumenty obojživelníků. Téměř výhradně obojživelníky se živí i náš nejběžnější had – užovka obojková. Kromě faktického významu pro přirozenou funkci prostředí jsou obojživelníci důležití i z kulturního hlediska lidské společnosti. Jsou zajímavým modelem pro vědecké studium. Stejně tak jsou cenným objektem pro pozorování fyziologických a ekologických přizpůsobení nutných pro střídání vodní a suchozemské fáze života, i dalších aspektů. Úspěšně jsou využívány také jako bioindikátor zachovalosti či změn prostředí. V neposlední řadě jsou to živočichové svérázným způsobem krásní. Bez poskakování žab v mokré trávě a bez typických žabích koncertů kolem rybníků a tůní by bylo i naše vnímání světa podstatně ochuzeno.

21 Skokan skřehotavý se vyhřívá na břehu melioračního kanálu (Levišovka)

22

Monitoring a aktivní ochrana

Díky pravidelnému jarnímu shromažďování na místech vhodných pro rozmnožování je metodicky poměrně snadné sledovat vývoj velikosti populací obojživelníků. V NP Podyjí už takové pozorování (monitoring) probíhá řadu let. Cílem je především získat přehled o změnách početnosti jednotlivých druhů, ale také sledovat vývoj lokalit cenných pro rozmnožování a udržovat je ve stavu, který úspěšné rozmnožování obojživelníků umožňuje.

Údržba existujících drobných vodních nádrží a případně vytváření nádrží nových je nejdůležitějším krokem pro aktivní ochranu obojživelníků. V národním parku a jeho ochranném pásmu bylo v posledním desetiletí záměrně vytvořeno sedm nových tůní či mokřadů. Staly se významným útočištěm obojživelníků a rozmnožují se v nich nejen skokani, ropuchy a rosničky, ale i náročné druhy, jako je čolek velký/dravý nebo kuňka obecná. Dalším důležitým krokem je pravidelná údržba již existujících tůní, např. na dně někdejších lomů či v zamokřených místech lesních porostů. Cílem je udržet tato místa alespoň částečně osluněná a zabránit jejich úplnému překrytí pobřežní vegetací a následnému zaměnění. V případě všech tůní i některých rybníků ve vlastnictví Správy NP Podyjí je cíleně potlačována také rybí obsádka, která představuje zásadní komplikaci pro rozmnožování obojživelníků. K ochraně obojživelníků může pomoci i rozumná údržba zahrad a dalších ploch v obcích. Ne všude musí být anglický trávník. Jsou místa, kde vyšší porosty bylin nevadí a poskytnou útočiště žábám a čolkům. Také v zahradním jezírku jim můžeme dát přednost před okrasnými rybami.

22 Tůň nad Pustým rybníkem u Podmolí čtvrtý rok po vytvoření

23

Shrnutí

Národní park Podyjí je důležitým územím pro řadu druhů obojživelníků. Početně jsou zastoupeny především druhy osidlující lesní prostředí. Mlok skvrnitý, skokan štihlý, skokan hnědý a ropucha obecná zde vytváří bohaté populace. Běžně se vyskytuje také rosnička zelená a čolek obecný, na více lokalitách i čolci z druhové skupiny čolka velkého. Ropucha zelená obývá hlavně obce v ochranném pásmu. Jen na několika místech najdeme kuňku obecnou, blatnici skvrnitou a zelené skokany, nejzávažnějším obojživelníkem parku je skokan ostronosý.

Populace obojživelníků jsou průběžně sledovány a aktivně podporovány údržbou vhodných míst pro rozmnožování. Chcete-li získat podrobnější informace nebo naopak poskytnout vlastní zajímavá pozorování, obraťte se na pracovníky Správy NP Podyjí, případně Jihomoravského muzea ve Znojmě.

Správa Národního parku Podyjí

Na Vyhlídce 5, 669 02 Znojmo
tel.: +420 515 226 722, e-mail: info@nppodyji.cz
www.nppodyji.cz

Jihomoravské muzeum ve Znojmě, p. o.

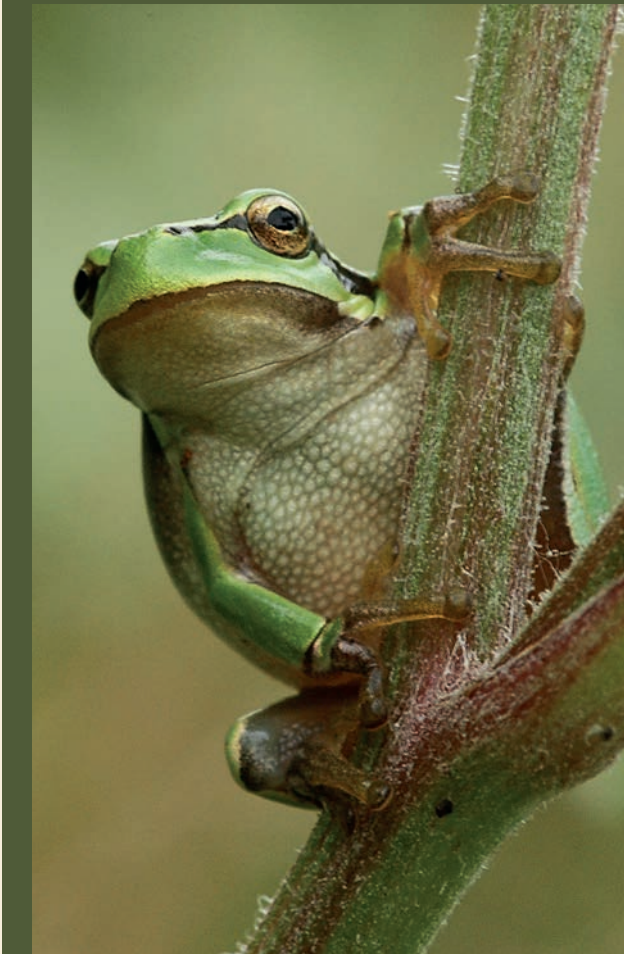
Přemyslovců 8, 669 45 Znojmo
tel.: +420 515 282 211, e-mail: znojmuze@znojmuze.cz
www.znojmuze.cz

Texty: Antonín Reiter; Fotografie: Václav Křivan (titul, 23), Petr Lazárek (19), Zdeněk Mačát (18), Antonín Reiter; Vydala: Správa Národního parku Podyjí ve spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě v roce 2021; Grafická úprava a sazba: Michal Schneider

OBOJŽIVELNÍCI

V NÁRODNÍM PARKU PODYJÍ

Žabí koncerty kolem rybníků a tůní obohacují i naše vnímání světa

17 Samec čolka dravého v postojí, kterým upoutává samičku během „satebního tance“
18 Zbarvení břicha je jedním ze znaků využívaných k odlišení druhů velkých čolků, v Podyjí je ale velice variabilní

19 Údolí Klaperova potoka pod Čížovem je typickým životním prostředím mloka skvrnitého
20 Mlok skvrnitý (Čížov)

21 Skokan skřehotavý se vyhřívá na břehu melioračního kanálu (Levišovka)

22 Tůň nad Pustým rybníkem u Podmolí čtvrtý rok po vytvoření

23 Skokan zelený se po celý rok od vodních nádrží příliš nevzdaluje (Havraníky)